

محمد بن محمود النجار (م. ۶۴۳ ق.)، به کوشش صلاح الدین، مرکز بحوث و دراسات المدینه، ۱۴۲۷ ق؛ الزیارة فی الکتاب و السنه: جعفر سبحانی؛ الغدیر: الامینی (م. ۱۳۹۰ ق.)، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۶ ش؛ المعالم الاثیره: محمد محمد حسن شراب، ترجمه: شیخی، مشعر، ۱۳۸۳ ش؛ المعجم الاوسط: الطبرانی (م. ۳۶۰ ق.)، قاهره، دار الحرمین، ۱۴۱۵ ق؛ جمع الزوائد: الهیثمی (م. ۸۰۷ ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۸ ق؛ موسوعة مكة المكرمة و المدینة المنوره: احمد زکی یمانی، مؤسسه الفرقان، ۱۴۲۹ ق؛ وفاء الوفاء: السمهودی (م. ۹۱۱ ق.)، به کوشش السامرائی، مؤسسه الفرقان، ۱۴۲۲ ق.

سید محمود سامانی

استوانه علی علیه السلام ← استوانه محرس

استوانه قرعه ← استوانه عایشه

استوانه محرس: جای نگهبانی امام

علی علیه السلام از رسول خدا در مسجدالنبی صلی الله علیه و آله

محرس از ریشه «ح - ر - س» به جای نگهبانی و حراست گفته می شود. ^۱ این ستون از سوی شمال، پشت ستون توبه و برابر خانه پیامبر صلی الله علیه و آله که اکنون مرقده مطهر ایشان است، قرار دارد و رسول خدا صلی الله علیه و آله از در برابر آن برای

۱. لسان العرب، ج ۶ ص ۴۸، «حرس».

گزاردن نماز به مسجد وارد می شد. ^۲ سمهودی آن را نخستین ستون ردیف سوم ستون‌ها خوانده، به اعتبار آن که ردیف برابر محراب نبی، صف اول برای استوانه‌ها از مشرق به مغرب در روضه مطهره است. ^۳ اکنون نیمی از این ستون در کنار روضه مطهره و درون شبکه (پنجره) قرار گرفته و به رغم فضیلت آن، زائران از فیض نماز گزاردن کنار آن، محروم هستند. ^۴

این ستون از آن رو بدین نام شهرت یافت که علی بن ابی طالب علیه السلام کنار آن برای نگهبانی از پیامبر صلی الله علیه و آله قرار می گرفت. ^۵ بر پایه گزارش‌هایی، تا هنگام نزول آیه ﴿... وَاللَّهُ يَعِصُكَ مِنَ النَّاسِ...﴾ (مائده/۵، ۶۷) نگهبانی از رسول خدا صلی الله علیه و آله ادامه داشت و پس از آن، به فرمان ایشان نگهبانی پایان یافت. به گزارش برخی منابع، حفاظت از رسول خدا به علی علیه السلام اختصاص نداشته؛ اما از این جهت که وی به لحاظ قرابت نسبی و سببی و نیز نزدیک بودن محل سکونتش به پیامبر صلی الله علیه و آله در حفاظت از ایشان اهتمام بیشتر داشته، اقدام او نمایان‌تر بوده است. ^۶ روی این ستون که با عنوان

۲. التعریف بما أنست الهجره، ص ۹۲.

۳. موسوعة مكة المكرمة، ج ۲، ص ۴۲۷.

۴. المعالم الاثیره، ص ۴۰.

۵. التعریف بما أنست الهجره، ص ۹۲؛ وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۵.

۶. موسوعة مكة المكرمة، ج ۲، ص ۴۲۷.

المدينة، ۴۲۴ق؛ التعريف بما أنست الهجرة من معالم دار الهجرة: محمد المطري (م. ۷۴۱ق.)، بيروت، المكتبة العلمية، ۱۴۰۲ق؛ الغدير: الاميني (م. ۳۹۲ق.)، بيروت، دار الكتاب العربي، ۱۳۸۷ق؛ لسان العرب: ابن منظور (م. ۷۱۷ق.)، قم، ادب الحوزه، ۱۴۰۵ق؛ المعالم الأثيره: محمد محمد حسن شراب، تهران، مشعر، ۱۳۸۳ش؛ موسوعة مكة المكرمة و المدينة المنورة: احمد زكي يماني، مكة، مؤسسة الفرقان، ۱۴۲۹ق؛ وفاء الوفاء: السمهودي (م. ۹۱۱ق.)، به كوشش السامرائي، مكة، مؤسسة الفرقان، ۱۴۲۲ق.

سيد محمود ساماني

استوانه مَخْلَقَه: محل نهادن عود و

نزدیک‌ترین ستون به محراب پیامبر ﷺ در مسجدالنبی

مَخْلَقَه نزدیک‌ترین ستون به محراب نماز رسول خدا ﷺ است که از غرب به پشت محراب اتصال دارد^{۱۰} و اکنون کمی جلوتر از محل اصلی آن قرار دارد^{۱۱} و بالای آن در دایره‌ای سبز با خط طلائی عبارت «استوانه المَخْلَقَة» نوشته شده است.^{۱۲} (تصویر شماره ۱۲)

مَخْلَقَه از خَلُوق یا خَلِاق به معنای بوی

۱۰. موسوعة مكة المكرمة، ج ۲، ص ۴۳۵.
 ۱۱. تاریخ و آثار اسلامی، ص ۱۹۱.
 ۱۲. تاریخ و آثار اسلامی، ص ۱۹۱؛ موسوعة مكة المكرمة، ج ۲، ص ۴۳۵.

مَحْرَس شناخته می‌شود^۱، با آب طلا نوشته‌اند: «هذه اسطوانة الحرّس»^۲. (تصویر شماره ۹)

این ستون از آن رو که امام علی (ع) نمازها و نافله‌های خود را کنار آن می‌خوانده^۳، به «مصلی علی بن ابی طالب» نیز نام آور است.^۴ بر پایه برخی نوشته‌ها، شهرت این ستون به مصلای علی بن ابی طالب به اندازه‌ای است که بر کسی از مردم مدینه پوشیده نیست.^۵ بر پایه گزارش سمهودی، حکمران مدینه نماز را نزد این ستون برپا می‌کرد، به گونه‌ای که ستون پشت سر او قرار می‌گرفت.^۶ به این ستون «مجلس قلاده» نیز گفته می‌شد؛ زیرا در این مکان برخی از بزرگان صحابه همچون گردن‌بند (قلاده) حلقه می‌زدند.^۷ سمهودی این سخن را نپذیرفته و مجلس قلاده را نامی دیگر برای استوانه وفود دانسته است.^۸ تبرک جستن به ستون محرس سفارش شده است.^۹

◀ منابع

اخبار المدینه: ابن زباله (م. ۱۹۹ق.)، به کوشش صلاح عبدالعزیز، مرکز بحوث و دراسات

۱. التعريف بما أنست الهجرة، ص ۳۱.
 ۲. المعالم الاثيره، ص ۴۰.
 ۳. اخبار المدینه، ص ۱۰۰.
 ۴. المعالم الاثيره، ص ۴۰؛ وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۵.
 ۵. وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۵؛ المعالم الاثيره، ص ۴۱.
 ۶. وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۵.
 ۷. المعالم الاثيره، ص ۴۳.
 ۸. وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۵.
 ۹. الغدير، ج ۵، ص ۱۲۴.